

Fürdő

BUDAPEST
VIZEI

Strand-történelem

Nyomor-uszoda 1928

Mennyi a bevétel?

Fővárosunk a földkerekség egyik legszerencsebb adottságú gyógyhelye és legnagyobb fürdővárosa. Ezt a tényt már több mint 2000 esztendővel ezelőtt megállapították. „Budapest fürdőváros” gondolata azonban alig több mint hatvan éves. (Budapesti Hírlap 1905. július 2-án: „Fővárosunkat fekvése, klímája, és fürdőügyi lehetőségei feltétlenül alkalmassá teszik arra, hogy világfürdő legyen...”)

Budapesti klíma

Ehhez — bármennyire is szidják gyakran az időjárást a pestiek — feltétlenül hozzájárul Budapest kedvező éghajlata. A tél 13 nappal rövidebb, a nyár pedig 20 nappal hosszabb itt, mint a szomszédos Bécsben. Budapesten akkor is jólesik a fürdés a strandok, uszodák számos meleg- és langyosvízű medencéjében, amikor a szomszédos országokban, de hazánk kevésbé jó éghajlatú vidékein is már barátságtalan őszi időjárás uralkodik.

A gyakori szélcsend, valamint a szeles napok szerencsés eloszlása is jellemző fővárosunk éghajlatára. A szél nyáron erősebb, s ez csökkenti a hőseget. A napsütéses órák száma 2000, ami tavasszal és nyáron kedvez a szabadban való fürdésnek. (A Lukács-fürdő szabad uszodájának téli napokon is megvan a maga népes törzsközönsége.)

A fürdőváros alapjait azonban elsősorban a források jelentik, amelyek nemcsak a gyógyjellegű fürdőket, hanem az uszodák és strandok medencéit is bőségesen ellátnak. Utóbbiak naponta több mint 50 millió liter, 20–76 Celsius fok hőmérsékletű vizet fogyasztanak.

A régmúltban Budapestnek sokkal több forrása volt. A Várhegy, a Naphegy, a Gellérthegy és a Rózsadomb tetején fakadtak bőhözamú források. Ezek nyomai ma is láthatók a Gellérthegy déli oldalán. A Gellért-fürdő egyik forráscsoportja 12 méterrel a Szabadság-hídra vezető úttest alatt tör elő; valahol ott, ahol a közlekedési rendőr irányítja a forgalmat. Ezen a tájon valamikor iszapos mélyedés húzódtott. Sáros vízben fürödtek az emberek: Sárosfürdőnek nevezték a Gellért ösét.

Ős-Rudas

Legrégebben a Rudas-fürdő forrásait ismerték. Ezekre már a Margit-legendában történik utalás, egykorú írások arról tanúskodnak, hogy a gyógyító vizek mellett leprakórház állott. A török megszállás idején Ali budai pasa kezdte el és Szokoli Musztafa fejezte be a Rudas-fürdő átépítését. A törökök kitakarodása után a fürdő Buda városáé lett és bérlők kezelésébe került. Sorsa az elkövetkező viszontagságos századok idején ugyancsak változatos volt. 1822-ben luxusfürdőként említik, majd a század közepén hanyatlásnak indult, s csavargók, tolvajok és utcai nők tanyája lett. Évtizedekig harcolt a tartatatlan állapotok ellen a város vezetősége.

Végre aztán 1892-ben a természet oldotta meg, amit a közigazgatás nem tudott elintézni. A Gellérthegyről levált és az úttestre zuhant egy ezermázsás dolomitszika. Most aztán kénytelenek voltak lebontani a hegy aljában és a

KANIKULAI VASARNAP A PALATINUSON

A közlekedési rendőr irányítótornya alatt forrás tör elő a mélyben

Duna-parton megbúvó rossz hírű vityillókat. (Éppen idejében, mert az Erzsébet-híd építése is megkövetelte, hogy a Rudas-fürdő ismét méltó szerephez jusson. 1896-ban itt nyílt meg a főváros első, téli és nyári idényre berendezett uszodája.)

A Lukács- és Császár-fürdők gyógyhatású forrásait is ősrégen ismerik. Fennmaradt emlékek tanúsítják, hogy itt is működött török fürdő. A Lukács uszodáját 1855. május 13-án nyitották meg a nagyközönség számára, nagy ünnepség keretében.

A szomszédos Császár-fürdő területén 9 meleg és 3 langyosvízű forrás tör elő a mélyből. A „Török-forrás” langyos vize bőségesen táplálja a medencéket.

1868-tól tíz esztendeig fűtötték azt az artézi kutat, amely azóta is ellátja vízzel a Széchenyi-fürdő strandját. A fürdőt a két világháború között nyitották meg. A Palatinust 1937 óta használja a főváros közönsége. A Gellért építését 1912-ben kezdték meg és 1918-ban adták át rendeltetésének, akkor még mint gyógy- és tisztasági fürdőt. A harmincas évek elején építették a nyitott medencét, amelyet később láttak el a hullám-berendezéssel. Pálmakert, majd miniatűr golfpálya volt azon a helyen, ahol 1934-ben megnyílt a mai pezsgőfürdő.

A Népszava 1923-ban és a Pesti Napló 1928-ban cikket közölt a „Nyomor strandjára”. A lágymányosi szemétdombok között húzódtott ez az egykori fürdő, körülbelül ott, ahol ma az új lakótelep áll.

A harmincas évek elején még léteztek az úgynevezett „kosaras” fürdők a Dunán. A budai parton a „Levente” és az ingyenes-uszoda. A sok gyár kifolyó szennyvize ma már erősen szennyezetté teszi a Duna vizét s ezért — meg a nagy hajóforgalom miatt — a főváros belterületén a szabad folyamban való fürdőzés tilos.

A Római-fürdőtelep Egyesület 1896-ban azzal a céllal alakult, hogy tagjainak állandó üdülőhelyet biztosítson. A házhelyek négyszögölenként 1 forint 50 krajcárba kerültek. Tervezték a telep csatornázását, a vízellátást pedig az ott fakadó természetes forrásokból akarták biztosítani. A vízisportok elterjedése nagy tömegeket vonzott a Római-partra; csónakházak hosszú sora épült itt, de a strand egyáltalában nem volt színvonalasnak nevezhető. A Pesti Hírlap 1926. márciusában a Római-fürdő elhanyagolt állapotáról számolt be.

Csillaghegyen már 1858-ban ismert volt a forrásvízből táplálkozó, 22 Celsius fok hőmérsékletű, szép fekvésű kis tó; ebből alakították ki az idők folyamán az úszómedencét, a mai strand-fürdő elődjét.

A Római-parti üdülőterület a harmincas években tovább terjedt Békásmegyér irányában. Ebben a fejlődésben nagy szerepe volt a Pünkösdfürdő megnyitásának.

1925. július 30-án így számol be a „Világ” című napilap egy szép nyári vasárnap forgalmáról: „...Harmincezer ember sűtkérezett a pesti strandokon...”

A budapesti strandfürdők összesített jelentése 1966. július 3-án egy ugyancsak kánikulai vasárnap forgalmáról: a 14 strandfürdő és uszoda ezen a napon 90 157 vendéget fogadott. Ez egyébként nem is csúcsgörög; 110 000 ember számára van hely a budapesti strandokon.

Csúcsgörög régen és ma

A 12 millió forintos fejlesztési költséggel korszerűsített Római-fürdő ma Közép-Európa egyik legszebb strandfürdője. Hatezer öltözési lehetőséget nyújt. A csepeli új strand rekordlátogatottsága 20 ezer fő; a felújított Pünkösdfürdő befogadóképessége 8000; de a csúcsot a Szabadságstrand — a pestiek kedvenc Dagálya tartja — még „gyengébb” vasárnapon is több mint harmincezer fürdőzővel.

A strandok forint-bevétele sem megvetendő összeg; az említett kánikulai napon 448 066 forint forgalmat jelentettek a pénztárak.

A Fővárosi Fürdőigazgatóság vállalati vagyona 370 millió 898 ezer forint értékű. A Csepeli Strandfürdő egymagában 22 milliót tettelt jelent. Az állóeszközök nyilvántartásához 25 ezer leltári szám szükséges.

A természetadta gazdag lehetőségek kihasználása korántsem teljes még. „Budapest fürdőváros” gondolatának gyakorlati megvalósítása további generációkra vár. Soron következő feladatok: a Pezsgőfürdő korszerűsítése, belátható időn belül sor kerül a Széchenyi-strand bővítésére, a jövő esztendőben megnyílik a Római-strand és a camping közötti területen a reprezentatív vendéglátó-egység.

A nagy eredmények, még nagyobb igények és szép tervek mellett azonban törpe problémák is jelentkeznek.

Az új közlekedési árszabályozás nem teszi lehetővé, hogy a közönség például a Csepeli-strandig „városi jeggyel” jusson el; a 48-as autóbusz nem jár odáig, a betűs járatra a bérletek nem érvényesek, magasabb a viteldíj, ez a fürdő látogatottságát máris csökkenti. A Rudas-fürdő átépítése elhúzódik, mert hosszú ideig nem volt építőipari kapacitás.

Még szerencse, hogy a budapesti forrásokat az ilyen „apróságok” nem zavarják. A gyógyító hatású víz bőségesen tör elő belőlük, csakúgy, mint századokkal ezelőtt.

SZEKERES ILONA